

Možnosti hodnocení pragmatické roviny komunikace u dětí s poruchou autistického spektra – výsledky dílčího šetření

Kateřina Vitásková, Lucie Šebková, Lucie Schwarzová

Abstrakt

U dětí s poruchami autistického spektra (PAS) je jednou z často narušených oblastí právě pragmatika komunikace, což způsobuje obtíže v sociální interakci, která může být jednou z překážek logopedické intervence realizované u těchto dětí. Cílem příspěvku je upozornit na některé možnosti hodnocení pragmatické roviny komunikace s využitím originálně vytvořeného hodnotícího (testového) materiálu zaměřeného na vybrané pragmaticky orientované komunikační situace vztahující se k denním aktivitám a reálnému životu. V rámci preliminárního šetření bylo hodnoceno deset dětí s PAS a deset dětí intaktních, u nichž byly hodnoceny výběr adekvátní ilustrace z dvojice obrázků reprezentujících komunikační, sociálně orientované situace z běžného života. Z výsledků preliminárního výzkumu vyplývá, že se u dětí s PAS projevilo méně chybných odpovědí v jiných oblastech, než u dětí intaktních. Přesto jsou některé oblasti shodně hodnoceny správně u obou skupin. Polovina dětí s dětským autismem dokonce nechybovala vůbec. Výsledky kvalitativní analýzy ale poukazují na nutnost doplnit hodnocení pragmatiky komunikace o individuálně specifickou kvalitativní analýzu výkonu dítěte.

Klíčová slova: porucha autistického spektra, sociální interakce, kvalitativní analýza, pragmatika komunikace.

Assessment options of pragmatic communication level in children with autism spectrum disorder – partial survey results

Abstract

Communication pragmatics is frequently disturbed in children with autism spectrum disorder (ASD), which causes difficulties in the social interaction, and thus it might be one of the obstacles to speech therapy intervention realized in these children. The aim of this paper is to highlight some assessment options of pragmatic communication level using originally created assessment (test) material which aims to pragmatically oriented communication situations relating to daily activities and real life. Ten children with ASD and ten intact children were evaluated within preliminary testing; their choice of an adequate illustration from pair pictures representing communicative and socially orientated situations from everyday life was evaluated. The results of preliminary research revealed that children with ASD showed fewer erroneous answers, and in different areas, than intact children. However, certain areas were evaluated correctly in both groups. Half of the children with child autism did not even make any mistakes at all. The results of qualitative analysis point out that communication pragmatics assessment has to be completed with an individually specific qualitative analysis of the child performance.

Keywords: autistic spectrum disorder, social interaction, qualitative analysis, communication pragmatics.

Úvod do problematiky

Jednou z jazykových rovin tvořících hlavní základ komunikační schopnosti člověka, je pragmatická jazyková rovina (Lechta 2011). Pragmatické aspekty komunikace nejsou jenom doménou psychologických věd nebo lingvistiky (Zufferey, 2015), ale významně zasahují také do oblasti pedagogických věd a speciální pedagogiky, tedy i logopedie, tedy vědní disciplíny zabývající se poruchami a odchylkami komunikace i u osob se speciálními vzdělávacími potřebami. V současné logopedii představuje pragmatická jazyková rovina jednu z nejvíce sledovaných oblastí moderního logopedické intervence (viz ASHA, 2016; Hwa-Froelich 2015; Košťálová et al. 2015). Ještě kruciólnější rozměr nabývá její hodnocení v kontextu aktuálního zájmu o problematiku poruch autistického spektra (dále také PAS), jelikož v případech těchto poruch se jedná o oblast narušení komunikačního chování spadající jak do oblasti komunikace, tak sociální interakce (Thorová 2012; Vitásková & Řihová, 2015). Pro její hodnocení však v podmínkách čes-

ké logopedické a speciálněpedagogické praxe neexistují vhodné materiály, které by se zaměřovaly na specifické oblasti přímo ovlivňující průběh logopedické intervence (viz např. Říhová & Vitásková 2012).

1 Východiska výzkumného šetření zaměřeného na pragmatickou jazykovou rovinu u osob s poruchami autistického spektra

Jak je ale evidentní z mnohých výsledků výzkumných šetření, stimulace pragmatické jazykové roviny je u osob s PAS možná, musí jí však předcházet cílená diagnostika a hodnocení jednotlivých složek pragmatické jazykové roviny (srovnej např. Boyd 2011).

Jelikož je však pragmatika komunikace ovlivňována vzájemnou interakcí jazyka, kognitivních schopností a kvalitou senzomotorické integrace (viz např. Hwa-Froelich 2015), domníváme se, že je nutno na pragmatickou rovinu komunikace u osob PAS pohlížet nejenom v kontextu sociálního chování, ale také motoriky, imitace a sensoriky, včetně orosenzorických schopností (viz např. Miller et al. 2014). Odchyly ve vnímání pragmaticky orientovaného komunikačního chování mohou totiž způsobit rozdílné náhledy na výsledné hodnocení dítěte po stránce jeho prognózy a funkčních komunikačních parametrů, které mají být stimulovány nebo naopak kompenzovány např. i v průběhu logopedické terapie. Ta je postavena na procesech učení prostřednictvím imitace, ale v rámci využívání principů alternativní či augmentativní komunikace (AAK) také na funkčním komunikačním chování, a tedy na pragmatických jazykových schopnostech (Vitásková & Říhová, 2013).

Vycházíme také z prekonceptu, že jsou projevy narušení pragmatiky komunikace specifické jak u dětí s PAS, tak u dětí se specificky narušeným vývojem řeči či s lehkým mentálním postižením. Přestože se v konečném důsledku projevují shodným či velice podobným způsobem, mohou být v konkrétních individuálních případech podmíněny rozdílnými determinanty, což může způsobovat desinterpretaci skutečných projevů dítěte. V důsledku toho může být dítěti indikován jiný terapeutický nebo edukační postup, který neodpovídá jeho skutečným schopnostem a úrovni pragmatických komunikačních dovedností, a to zvláště v případech absence dostatečného diagnostického posouzení této oblasti. Svůj vliv má i nedostatek výsledků výzkumu srovnatelných s daným komunikačním chováním u specifických skupin dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i u dětí intaktních, mezi kterými mohou být objeveny děti s narušením sociálně-pragmatické komunikační schopnosti (Buntová & Mikulajová 2012; Norbury, Spark, 2013; Vitásková & Říhová, 2015).

Naším záměrem, který je mimo jiné realizován v rámci výzkumného projektu GAČR „Hodnocení pragmatické jazykové roviny u dětí s poruchou autistického spektra“ (GA14-31457S, 2014/2016, řešitelka: K. Vitásková) bylo proto vytvořit původní materiál pro hodnocení vybraných aspektů pragmatiky komunikace u dětí s PAS, který by umožnil komparaci s výkony dětí se specificky narušeným vývojem řeči, lehkým mentálním postižením a dětí intaktních.

Pro účely tohoto příspěvku popisujeme pouze dílčí výstupy předvýzkumu týkajícího se dětí s PAS a dětí intaktních, respektive výsledky hodnocení pomocí tohoto nově vytvořeného materiálu, konkrétně jedná z hlavních částí využívající modelové situace prostřednictvím vizuálních schémat. Považujeme za významné na nich demonstrovat rozdílnost výkonů sledovaných dětí v oblasti pragmatiky komunikace, které jsou navíc individuálně charakteristické a stručně diskutovat jejich případné konfrontace s kvalitativní analýzou komunikační situace a zdůvodnění volby správné odpovědi, dítětem.

2 Metodologie výzkumného šetření a popis hodnotícího nástroje

Cílem předvýzkumu bylo zjistit, zda se mezi výkony dětí intaktních a s poruchou autistického spektra projeví odchylky v hodnocení pragmatiky komunikace a zda budou tyto rozdíly statisticky významné. Vybrali jsme deset dětí z intaktní populace a deset dětí s poruchami PAS školního a staršího předškolního věku. Relativní věkový rozptyl je podložen nejednotnou věkovou strukturou dětí v zařízeních pro děti s PAS a značnou heterogenitou výzkumného souboru. Původně jsme chtěli do výzkumu zařadit jen děti předškolního věku, což se ale ukázalo s ohledem na vývoj pragmatických dovedností a schopností popsat zdůvodnění svého výkonu dítětem jako nemožné. Navíc jsme chtěli sledovat běžnou strukturu dětí, se kterými se mohou logopedi setkat, což bývají většinou až děti staršího předškolního věku, ale převážně děti školního věku. Jednalo se o smíšený design výzkumu, jehož základem bylo hodnocení provedené prostřednictvím metody testování, přičemž byl testový hodnotící nástroj vytvořen s využitím originálních ilustrací demonstrujících pragmaticky zaměřené komunikační situace, které vyplývají z každodenního života a běžných sociálních interakcí ve vazbě na nejužší sociální skupinu. Naším záměrem je upozornit především na značný rozptyl výsledků a hlavně výsledné disproporce, ke kterým může docházet na základě eliminace kvalitativního procesní výkonové charakteristiky dítěte při hodnocení jeho výkonu v pragmatické jazykové rovině.

Ve skupině dětí s PAS byly v rámci tohoto dílčího předvýzkumu hodnoceno 10 dětí s dg. dětský autismus, i když v celém výzkumném vzorku pak budou zařazeny i děti s Aspergerovým syndromem. Přestože by se zdálo, že se jedná o poněkud rozdílné diagnózy z hlediska stupně narušení, s ohledem na změny v posuzovacích kritériích PAS

v kontextu DSM V. klasifikace APA a směrem k 11. revizi WHO se domníváme, že u některých dětí bude docházet v budoucnu ke změně přidělené diagnózy v mladším věku. Navíc mohou být jednotlivé diagnózy poměrně ovlivněny diagnostikujícím pracovníkem nebo pracovištěm a výsledná diagnóza tak může relativně odpovídat i jinému stupni či typu PAS, mimo jiné proto, že se jedná o poruchu vývojovou, měnící s věkem dítěte a vlivem specifické intervence svou symptomatologií. Tyto předpoklady se částečně projevují i v průběhu či v rámci jiných výzkumných šetření, které jsme prováděli v oblasti posuzování orální stereognozie apod., kdy i děti s těžším stupněm postižení vykazovaly hodnoty lepší než děti z méně závažným stupněm PAS nebo dokonce v kombinaci s poruchou intelektu (mentálním postižením) (srovnej např. Vításková, Málková & Hlavinková 2016).

Vytvořený diagnostický materiál s pracovním názvem „Hodnocení úrovně pragmatické jazykové rovin u osob s PAS: potencionální bariéry pro logopedickou intervenci“ se zaměřuje na hodnocení pragmatického komunikačního chování dítěte na základě individuálně zaměřeného přímého pozorování a výkonového testování. Vycházíme z předpokladu, že mnoho schopností a praktických dovedností souvisejících s pragmatickou jazykovou rovinou může být hodnoceno právě na základě metody pozorování. Pozorování je prováděno bez nutnosti zadávat složitější úkoly, v přirozeném prostředí dítěte či v prostředí logopedického poradenského či terapeutického pracoviště, které již dítě zná. Cílem formálního testování je objektivněji zachytit obtíže v hodnocené oblasti, adekvátnost provedených úkolů, zvláštnosti ve způsobu provedení apod.

Diagnostický materiál byl vytvořen specificky pro potřeby logopeda. Každá oblast diagnostiky je hodnocena na základě pozorování a pro ověření subjektivního pohledu slouží obrázkový materiál, který je předkládám klientům s PAS, a hodnotí rozlišování vizuálních schémat. Základními hodnocenými oblastmi jsou problémové chování, zrakový kontakt, sociální interakce a chování (pozdrav, oslovení, loučení, střídání komunikačních rolí a komunikační pravidla). Rozlišování vizuálních schémat obsahuje vždy dva obrázky. Zadávací instrukce vyzývá dítě vybrat ze zadané dvojice obrázků ten, který vyjadřuje správnou variantu komunikační situace. Sestaveno bylo deset dvojic obrázků, související s výše uvedenými kategoriemi hodnocení: 1. Zrakový kontakt, 2. Pozdrav, 3. Loučení, 4. Žádost o prosbu (chtít něco), 5. Proxemika při komunikaci, 6. Vyjádření nelibosti, 7. Vyčkání při komunikaci, 8. Střídání v rozhovoru, 9. Chování v obchodě, 10. Reakce na prohru. Administrace testu byla koncipována se snahou o simplifikaci a přehlednost. Rozlišování vizuálních schémat, které je součástí formálního testování se hodnotí na stupnici 0 = správná odpověď, 1 = nesprávná odpověď. Čím více získá klient bodů, tím závažnější problém se v této oblasti vyskytuje. Další část hodnotícího materiálu je zaměřena na senzoryckou integraci, motorickou imitaci a mimiku. V tomto příspěvku se věnujeme ale jen popisu dílčích výsledků týkající se první části testování, tedy části využívající modelová ilustrovaná schémata.

2.1 Dílčí výsledky výzkumného šetření

V Tab. 1 vidíme rozložení výsledků hodnocení v rámci zadávání dvojice vizuálních schémat. Z výsledků vyplývá, že nejčastěji (celkem čtyřikrát) se ve skupině dětí intaktních objevilo nesprávné vyhodnocení u dvojice obrázků reprezentovaných obrázkovým schématem Obr. 1 „Pozdrav“, dále třikrát ve schématu Obr. 3 „Loučení“ a Obr. 1 „Zrakovém kontaktu“ a dvakrát u obrázkového schématu Obr. 5 „Proxemika“ a jednou u Obr. 7 „Vyčkání na komunikaci“. V dalších částech děti vyhodnotili komunikační situaci adekvátně výběrem správné odpovědi. Zajímavý je identický výsledek u chlapců 7 a 8 (viz K7 a K8 v Tab. 1), u kterých byly shodně nesprávně vyhodnoceny oblasti Zrakového kontaktu, Pozdravu, Loučení. Nejhoršího výsledku dosáhl klient K3, který měl 4 nesprávné odpovědi (K3). Neprosto bezchybný výsledek měly čtyři děti.

Tab. 1

Hodnocení vizuálních schémat u intaktních dětí

KLIENT	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	CELKEM
POHLAVÍ	D	CH	CH	CH	CH	CH	CH	D	CH	CH	
VĚK	6;0	6;6	5;8	6;10	4;9	6;10	5;2	6;4	5;7	5;11	
OBLASTI HODNOCENÍ											
Obr. 1 Zrakový kontakt	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	3
Obr. 2 Pozdrav	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	4
Obr. 3 Loučení	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	3
Obr. 4 Chtít něco	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obr. 5 Proxemika	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
Obr. 6 Vyjádření nelibosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obr. 7 Vyčkání na kom.	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Obr. 8 Střídání kom. rolí	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obr. 9 Chování v obchodě	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obr. 10 Reakce na prohru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nesprávné odpovědi	0	1	4	1	1	0	3	3	0	0	13

Z výsledků v Tab. 2 hodnocení vizuálních schémat u dětí s PAS vyplývá, že děti paradoxně v rámci tohoto výběrového vzorku chybovali méně, a to konkrétně v devíti případech, přičemž je jejich nejhorší výsledek nižší než u dětí intaktních. Nejčastěji se jednalo chyby v oblasti neprezentované Obr. 2 „Proxemika“ Obr. 2 „Vyčkání na komunikaci“, Obr. 8 „Střídání komunikačních rolí“. Naopak nenarušené byly oblasti „Chtít něco“, „Vyjádření nelibosti“, „Chování v obchodě“ a „Reakce na prohru“. Nejhoršího výsledku dosáhl klient K5A, jednalo se konkrétně dívku s dětským autismem ve věku 6 let a 6 měsíců. Neprosto bezchybného výsledku dosáhla polovina dětí, přestože je jejich diagnóza založená na narušení sociální interakce a komunikace zejména právě v pragmatické oblasti.

Tab. 2

Hodnocení vizuálních schémat u dětí s poruchou autistického spektra

KLIENT	K1A	K2A	K3A	K4A	K5A	K6A	K7A	K8A	K9A	K10A	CELKEM
POHLAVÍ	CH	CH	CH	CH	D	D	D	CH	CH	CH	
DIAGNÓZA	děť aut.	děť aut.	děť aut.	děť aut.	děť aut.	děť aut.	děť aut.	děť aut.	děť aut.	děť aut.	
VĚK	9;0	5;0	13;0	14;0	6;6	7;8	4;9	5;6	8;2	6;4	
OBLASTI HODNOCENÍ											
Obr. 1 Zrakový kontakt	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Obr. 2 Pozdrav	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Obr. 3 Loučení	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Obr. 4 Chťit něco	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obr. 5 Proxemika	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Obr. 6 Vyjádření nelibosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obr. 7 Vyčkání na kom.	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2
Obr. 8 Střídání kom. rolí	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2
Obr. 9 Chování v obchodě	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Obr. 10 Reakce na prohru	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nesprávné odpovědi	0	0	0	0	3	2	1	0	2	1	9

Výzkumným předpokladem bylo, že děti intaktní dosáhnou lepších výsledků než děti s poruchou autistického spektra. Již z výsledků je patrné, že rozdíl mezi porovnávanými skupinami dětí je zanedbatelný. Pro ověření výchozích hypotéz volíme neparametrický U-test Manna a Whitneyho pro větší skupiny (skupina o četnosti 9–20):

- H0: mezi výsledky obou skupin není statisticky významný rozdíl.
- HA: mezi výsledky obou skupin je statisticky významný rozdíl.

Pro porovnání seřadíme výsledky obou skupin a přiřadíme pořadí.

Tab. 3

Výpočet U-testu

Intaktní	Pořadí	PAS	Pořadí
6	1	7	3
7	3	8	5,5
7	3	8	5,5
9	9	9	9
9	9	9	9
9	9	10	16
10	16	10	16
10	16	10	16
10	16	10	16
10	16	10	16
n ₁ = 10	R ₁ = 98	n ₂ = 10	R ₂ = 112

$$U = n_1 * n_2 + \frac{n_1 * (n_1 + 1)}{2} - R_1 = 43$$

$$U' = n_1 * n_2 + \frac{n_2 * (n_2 + 1)}{2} - R_2 = 57$$

$$U_{0,05}(10,10) = 23$$

Protože vypočítaná hodnota $U = 43$ je větší, než hodnota kritická $U_{0,05}(10,10) = 23$, přijímáme nulovou hypotézu. Mezi výsledky obou skupin dětí není statisticky významný rozdíl.

2.2 Diskuse dílčích výsledků

Vytvořený diagnostický materiál přináší úplně nový náhled na problematiku pragmatické jazykové roviny u osob s PAS, nejen v kontextu sociálního chování. Jeho cílem je i zefektivnění logopedické intervence a naznačení směru, kterým by se logopedická intervence osob s PAS mohla ubírat – např. jaké individuální zvláštnosti by měly být zohledněny a jaké potencionální bariéry mohou logopedickou intervenci narušit.

Z kvalitativního rozboru dílčích výsledků ale vyplývá, že u obou skupin dětí došlo k odchýlnému či nesprávnému výkonu v jiných oblastech hodnocení pragmatických jazykových schopností. Jedinými shodně nenarušenými odpověďmi byly „Chování v obchodě“ a „Reakce na prohru“ a vyjádření žádosti „Chťit něco“, což vyžaduje dle našeho názoru další analýzu. Naprosto paradoxní je lepší výsledek v celkovém výkonu u dětí s PAS, což může být ale vysvětleno částečně častějším nácvikem komunikačních situací vyjádřených na obrázcích. Když se podíváme na věk dětí a jejich výkon, některé mladší děti paradoxně vykazují lepší výsledek než děti starší, přestože mají stejně závažnou diagnózu. Dle našeho názoru by se mohlo jednat o výsledky, které by podpořily tendence směřující ke změnám klasifikace PAS v rámci 11. revize Mezinárodní klasifikace nemocí Světové zdravotnické organizace. Ta už více reflektuje rozdíly jak v komunikaci, tak funkčnosti komunikace a pragmatiky u dětí s PAS a proto může být v logopedickém prostředí lépe využitelná pro účely plánování komunikačního postupu a rozvoje funkční komunikace či její kompenzační funkci.

Už z tohoto předběžného výzkumu vyplývá, že hodnocení pragmatiky komunikace není vhodné provádět jen na základě kvantitativních ukazatelů. Spíše se musí jednat o kombinaci testování výkonu s podrobnější kvalitativní deskripcí a následnou analýzou či konfrontací s výsledky procesního posuzování průběhu testování a komentářů či chování dítěte během testování. Za velmi prospěšné považujeme doplnění hodnocení nebo její primární oporu o vytvořené audiovizuální záznamy, které by byly následně analyzovány na základě analýzy komunikačního chování. Zároveň však musíme upozornit na limity takového postupu, který vyžaduje jak souhlas zákonných zástupců s pořízením, uchováním a analyzováním materiálu, tak určité nároky na technické a organizační

zajištění nahrávání a samozřejmě zvláštní časové nároky na analýzu a specifický záznam v analýze pragmatického komunikačního chování.

Na základě provedeného předvýzkumu můžeme rovněž konstatovat, že testování ovlivňuje také příprava na jeho provedení. Před začátkem samotného testování či pozorování je z našeho pohledu důležité respektovat určitá doporučení. Nutná je např. komplexní osobní a rodinná anamnéza, která by měla obsahovat i informace o zájmech dítěte, oblíbených aktivitách, písničkách, filmech, potravinách, domácích mazlíčcích, členů rodiny apod. Dále je nezbytné navázání vztahu s klientem, založení na důvěře. Logoped by se měl důkladně seznámit s testujícím materiálem, otázkami a hodnocením, připravit si veškeré pomůcky, zkontrolovat audio/video techniku. V průběhu hodnocení by měla být používána adekvátní mimika a adekvátní slovní pochvala. Aktivita by měla být přiměřená věku dítěte a využívat by se měla aktuální motivace dítěte. Otázku je vhodné zopakovat 2krát až 3krát a na odpověď vyčkat 3 až 5 sekund.

Závěr

Hodnocení pragmatické roviny komunikace je jedním z nejobtížnějších a přitom ze společenského hlediska nejvýznamnější složkou diagnostiky v oblasti jak fyziologie, tak poruch komunikace. Posuzování je totiž závislé na mnoha faktorech, které vyplývají jak z individuálních charakteristik osobnosti jedince i testujícího, tak z vnějších podmínek, stejně tak jako z charakteru komunikačního prostředí a komunikačních partnerů a zkušenosti, kterou má testovaný s předkládanými pragmaticky orientovanými úkoly. Dle našeho názoru je nutno zohlednit nejenom komunikační výkon nebo charakteristiku neverbálního nebo kverbálního chování; složky pragmatického chování (mimika či gestikulace) jsou totiž ovlivňovány motorickými výkony a neuromotorickou aktivitou, která může být, a to zvláště u osob se zdravotním postižením, primárně specificky determinována různými odchylkami sekundárně ovlivňujícími výkon v oblasti pragmatických složek komunikace.

V našem dílčím výzkumném šetření jsme zjistili paradoxní nenarušení oblastí pragmatiky komunikace hodnocené pomocí vizuálních schémat u poloviny dětí s PAS a naopak horší výkon u dětí z intaktní populace. Některé z oblastí byly shodně hodnoceny adekvátně, přičemž hodnota výsledky nebyla ovlivněna věkem – naopak mladší děti s vážnou diagnózou dětského autismu dosáhly lepšího výkonu než děti starší se stejnou diagnózou. Rozdíly mezi oběma skupinami však v tomto případě nebyly statisticky významné.

Dalším nebezpečným zjištěním je, že výkon dítěte nemusí reflektovat skutečné ovládnutí pragmatických komunikačních projevů v předkládaném situačním kontextu, ale snahou o vyjádření správné odpovědi, která po kvalitativní analýze neodpovídá skutečné inklinaci výběru odpovědi ze strany dítěte nebo podstatě komunikační situace.

Pragmatické zdůvodnění, které u dítěte následně po testování vyprovokujeme, mnohdy doloží naprosto či alespoň zčásti odlišně pochopenou obsahovou složku funkčního pragmatického projevu. Jedná se tak dle našeho názoru o jakousi „pragmaticky orientovanou analýzu“ pragmatického komunikačního chování dítěte, která je odlišná od běžného posuzování pragmatiky komunikace v logopedii.

Literatura

- American Speech Language Hearing Association. (2016). ASHA®. Social Language Use Pragmatics 1997–2014.[online] [cit. May 2 2016]. Available at: <http://www.asha.org/public/speech/development/Pragmatics/>.
- Boyd, B. (2011). *Výchova dítěte s Aspergerovým syndromem: 200 nápadů, rad a strategií*. Praha: Portál.
- Buntová, D., & Mikulajová, M. (2012). Sémanticko-pragmatický deficit u dětí s narušeným vývinem řeči. In *Československá psychologie*. 56(4), s. 343–352.
- Hwa-Froelich, D. A. (2015): Social communication theoretical foundations and introduction. In Hwa-Froelich, D. A. (Ed.): *Social communication development and disorders*. New York New York, NY: Psychology Press.
- Košťálová, M., Poláková, B., Ulreichová, M., Šmíd, P., Janoušová, E., Kuhn, M., Klenková, J., & Bednařík, J. (2015). Dotazník funkcionální komunikace (DFK): validace originálního českého testu. *Česká a slovenská neurologie*, 78, 111 (2), pp. 188–195.
- Lechta, V. a kol (2011). *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál.
- Mikudová, H. (2014). *Pragmatická jazyková rovina u osob s poruchami autistického spektra*. Diplomová práce. Vedoucí práce: Říhová. Olomouc: UP.
- Miller, M., Chukoskie, L., Zinni, M., Townsend, J. & Trauner, D. (2014): Dyspraxia, motor function and visual-motor integration in autism. *Behavioural Brain Research*, 269, pp. 95–102.
- Říhová, A., Vitásková, K. (2012). *Logopedická intervence u osob s poruchami autistického spektra*. Odborná publikace pro logopedy. Olomouc: VUP.
- Thorová, K. (2012). *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál.
- Vitásková, K., & Říhová, A. (2013): Komparativní studie aplikace Výměnného obrázkového komunikačního systému u osob s poruchami autistického spektra. In Vitásková, K. a kol. *Vybrané typy narušené komunikační schopnosti v interdisciplinárním přístupu. Výsledky partikulárních výzkumných šetření*. Olomouc: VUP.
- Vitásková, K., Málková, M., & Hlavinková, A. (2016). Ověřování výzkumných možností diagnostiky orální stereognózie v oblasti symptomatických poruch řeči u dětí – význam pro interdisciplinární praxi. In *PhD existence*. Olomouc: VUP. Dostupné na: http://contexto.cz/files/other/filemanager/Files/PHD%20VI/phdexistence2016_web2.pdf
- Vitásková, K., & Říhová, A. (2015) Speech and language therapy in the context of autism spectrum disorders assessment and intervention – professional undergraduate and graduate approach. In *ICERI 2015 Proceedings*, pp. 4484–4491.
- Zufferey, S. (2015). *Acquiring pragmatics: Social and cognitive perspectives*. New York: Routledge.

Kontakt:

doc. Mgr. Kateřina Vitásková, Ph.D. vedoucí autorského kolektivu
Ústav speciálněpedagogických studií
Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc
E-mail: katerina.vitaskova@upol.cz